

Nr 169.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder i anledning av förgiftningsfaran vid gengasdrift; given Stockholms slott den 8 mars 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under femte huvudtiteln, punkten 196, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Åtgärder i anledning av förgiftningsfaran vid gengasdrift för budgetåret 1946/47 beräkna ett förslagsanslag av 230 000 kronor.

Anledningen till den preliminära anslagsberäkningen var — såsom därvid anfördes — att vid tiden för statsverkspropositionens avlåtande inom medi-

cinalstyrelsen pågick undersökning om i vilken omfattning behov av de olika slag av åtgärder, som avsåges med anslaget, kunde komma att föreligga vid fri tillgång på flytande bränslen. Sedan styrelsen numera inkommit med förslag i ämnet och detsamma underkastats remissbehandling, får jag anmäla hithörande spörsmål till fortsatt behandling.

Inledning.

De åtgärder, som under det nu avslutade världskriget vidtogas av vederbörande myndigheter, främst statens bränslekommission och yrkesinspektionen, till motverkande av förgiftningsfaran i samband med gengasdrift togo till en början huvudsakligen sikte på att söka förebygga förgiftningsfaran genom åstadkommande av tekniska förbättringar av gengasaggregaten och genom utfärdande av skyddsföreskrifter vid aggregatens användning m. m. Efter hand som gengasen erhöll vidgad användning och antalet förgiftningsfall ökades, kom uppmärksamheten att jämväl inriktas på gengasförgiftningens medicinska bekämpande. För ändamålet bildades genom bränslekommissionens försorg en medicinsk-teknisk nämnd under ordförandeskap av chefen för kommissionens gengasbyrå och i övrigt bestående av representanter för medicinalstyrelsen, riksförsäkringsanstalten, statens institut för folkhälsan och metallindustriarbetareförbundet. Den kliniska delen av hithörande undersökningsverksamhet förlades efter avtal med Stockholms stad till den s. k. gengaskliniken vid Sabbatsbergs sjukhus, till vilkens drift staten lämnade visst bidrag. Å detta sjukhus inrättades även ett laboratorium för undersökning av koloxidhalten i blodet hos de gengasförgiftade, medan vissa andra laboratorieundersökningar rörande koloxidens inverkan på den mänskliga organismen utfördes vid karolinska institutet och Uppsala universitet. Från och med år 1942 överflyttades ansvaret och kostnaderna för den medicinska forskningsverksamheten rörande förgiftningsfaran vid gengasdrift å statens institut för folkhälsan. Den medicinsk-tekniska nämnden, som tidigare kompletterats med representanter för arbetsgivarparten och fackföreningarnas gengaskommitté, fortsatte sin verksamhet såsom folkhälsoinstitutets gengasråd under ordförandeskap av institutets föreståndare.

Under utvecklingens gång kommo de kroniska formerna av gengasförgiftning att tilldraga sig allt större intresse. Samtidigt framstod det som angeläget att de erfarenheter och rön, som vunnits vid gengaskliniken i Stockholm, gjordes tillgängliga även för landet i övrigt. Med hänsyn härtill och för att möjliggöra en på bredare bas anlagd forskningsverksamhet rörande gengasskadornas förekomst och behandling föreslog Kungl. Maj:t — i anslutning till ett av medicinalstyrelsen i skrivelse den 21 februari 1944 framlagt förslag — i proposition till 1944 års riksdag, nr 256, att staten skulle medverka till inrättande vid minst ett lasarett i varje sjukvårdsområde av en undersöknings- och behandlingsstation för gengasskadade. Vid varje sådan station skulle anställas en för ändamålet utbildad extra läkare med huvudsaklig uppgift att handhava undersökningen och vården av de gengasskadade. I hans uppgifter skulle även ingå att verkställa medicinska under-

sökningar rörande förekomsten av gengasskador på arbetsplatser, där stationär gengasdrift förekomme, ävensom att lämna rapporter rörande sin verksamhet till gengaskliniken i Stockholm, vilken skulle få karaktären av central för denna verksamhet. Statens medverkan föreslogs skola lämnas i form av dels bidrag till avlöning åt sådan läkare med 6 000 kronor för år jämte rörligt tillägg därå dels ock ersättning för läkarnas resor till arbetsplatser, där stationär gengasdrift förekomme. För specialutbildning av dessa läkare skulle på statens bekostnad anordnas en särskild utbildningskurs. Slutligen föreslogs förstärkning av personalen vid gengaskliniken i Stockholm med en läkare samt beredande av en självständigare ställning åt gengasrådet, vars ledamöter i fortsättningen skulle utses av Kungl. Maj:t. Riksdagen (skrivelse nr 361) godtog för sin del de sålunda angivna grunderna för bidrag till verksamheten i fråga samt anvisade till åtgärder i anledning av förgiftningsfaran vid gengasdrift för budgetåret 1944/45 ett förslagsanslag av 150 000 kronor.

I enlighet med riktlinjerna i nu nämnda proposition förordnade Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juni 1944, bland annat, att ledningen av den medicinska forskningsverksamheten rörande förgiftningsfaran vid gengasdrift skulle från och med den 1 juli 1944 under medicinalstyrelsens överinseende handhavas av ett statens gengasforskningsråd. Kungl. Maj:t utsåg vidare ledamöter och suppleanter i rådet samt utfärdade en särskild instruktion för dess verksamhet. Enligt denna instruktion har rådet, bland annat, att uppgöra plan för forskningsverksamhetens fortsatta bedrivande, att verka för att undersöknings- och behandlingsstationer för gengasskadade i erforderlig omfattning komma till stånd samt att meddela råd och anvisningar rörande verksamheten vid stationerna ävensom rörande medicinska undersökningar å arbetsplatser, där stationär gengasdrift förekommer. Rådet skall vidare verka för åstadkommande av samarbete mellan rådet och de myndigheter, institutioner och organisationer, som hava beröring med frågor rörande gengasdrift.

I proposition till 1945 års riksdag, nr 215, föreslog Kungl. Maj:t för innevarande budgetår en utbyggnad av den i anledning av förgiftningsfaran vid gengasdrift bedrivna verksamheten, avseende i första hand en utökning av undersöknings- och behandlingsmöjligheterna i Stockholm genom anordnande av mottagning för gengasskadade vid karolinska sjukhusets medicinska klinik. Vidare föreslogs bland annat överflyttning vid lämplig tidpunkt till medicinalstyrelsen av den tekniskt-profylaktiska verksamhet, som hittills handhafs av bränslekommissionens gengasbyrå, och förstärkning av den i denna verksamhet sysselsatta personalen. För anordnande av lokala undersöknings- och behandlingsstationer avsågs ett belopp av 90 000 kronor, motsvarande den ungefärliga kostnaden för tio dylika stationer, varjämte beräknades 8 500 kronor till utbildningskurs för blivande gengasläkare samt 5 000 kronor till rese- och traktamentsersättningar åt gengasforskningsrådets ledamöter. Riksdagen (skrivelse nr 163) biföll propositionen och anvisade för budgetåret 1945/46 ett förslagsanslag av 230 000 kronor.

Genom beslut den 4 maj 1945 ställde Kungl. Maj:t sistnämnda anslag till medicinalstyrelsens förfogande. I samband därmed uppdrogs åt styrelsen att i samråd med bränslekommissionen vid den tidpunkt efter den 1 juli 1945, som kunde befinnas lämplig, övertaga och därefter handhava den av kommissionens gengasbyrå bedrivna tekniskt-profylaktiska verksamheten på gengasens område. Övertagandet har inletts i början av innevarande år och beräknas inom kort vara slutfört.

Medicinalstyrelsens förslag. — Medelsbehovet för budgetåret 1946/47.

I skrivelser den 31 augusti 1945 och den 18 januari 1946 har *medicinalstyrelsen* gjort framställning om anvisande av medel till ifrågavarande ändamål för nästa budgetår. I skrivelsen den 18 januari 1946, som innefattar styrelsens slutliga ställningstagande i ämnet, framhåller styrelsen inledningsvis, att utvecklingen på gengasområdet medfört ett minskat behov av undersöknings- och behandlingsmöjligheter för gengasförgiftade. Till belysande härav hänvisar styrelsen till efterföljande tablå rörande frekvensen av antalet nybesök under år 1945 vid de nu verksamma gengasklinikerna och undersökningsstationerna.

M å n a d	Karolinska sjukhuset	Sabbatsbergs sjukhus	Uppsala-stationen	Örebro-stationen	Summa nybesök
Juli	90	87	9	31	217
Augusti.....	96	106	12	24	238
September	81	117	13	21	232
Oktober	78	95	14	27	214
November	46	59	7	16	128
December.....	18	34	8	5	65
	409	498	63	124	1 094

Antal nybesök vid dessa gengaskliniker och undersökningsstationer utgjorde:

I:a—II:a kvartalet 1945	1 161
III:e kvartalet 1945	687
IV:e » 1945	407

Styrelsen framhåller i anslutning härtill att av tablån framginge, att besöksfrekvensen för nybesök genomgående nedgått. Jämfört med besöken under I—II kvartalen 1945 utgjorde besöken under II kvartalet endast 59 % och under IV kvartalet 35 % av första halvårets. Detta innebure emellertid icke — fortsätter styrelsen — att gengasklinikerna och -stationerna snart skulle sakna arbetsuppgifter. Antalet fall med kvarstående symptom av tidigare gengasskada vore nämligen alltjämt betydande och krävde fortsatt observation, varför verksamheten kunde beräknas fortfara under hela budgetåret 1946/47. Därav berördes ej blott gengasklinikernas och -stationernas

fortvaro utan även gengasforskningsrådets och den tekniskt-profylaktiska verksamhetens fortbestånd.

Vidkommande först statens gengasforskningsråds fortsatta verksamhet under budgetåret 1946/47 erinrar styrelsen om att flera betydelsefulla utredningsfrågor alltjämt kvarstode obehandlade. Ej heller kunde resultaten av vissa pågående utredningar väntas föreligga till gengasforskningsrådets bedömande förrän under budgetåret 1946/47. Resultaten från dessa utredningar och undersökningar kunde enligt styrelsens mening förväntas få betydelse även för bedömandet av förgiftningsfaran vid gengasdriften närstående eller liknande problem. Därtill komme den betydelse gasen hade ur beredskapssynpunkt.

På grund härav har styrelsen funnit en fortsatt central ledning av verksamheten icke kunna undvaras. För ersättning till ledamöterna av gengasforskningsrådet har styrelsen ansett ett belopp av 3 000 kronor vara tillfyllest för nästa budgetår.

En tekniskt-profylaktisk verksamhet till skydd mot gengasförgiftning finner styrelsen vara alltjämt erforderlig, bland annat med hänsyn till den stationära gengasdriften. Denna verksamhet ankomme dock närmast — enligt lagen om arbetarskydd — på yrkesinspektionen och dess chefsmyndighet. Under budgetåret 1944/45 samt under viss del av innevarande budgetår hade vidare bränslekommissionens gengasbyrå handhaft viss tekniskt-profylaktisk verksamhet till skydd mot gengasförgiftning. Styrelsen erinrar därvid om att Kungl. Maj:t genom beslut den 4 maj 1945 uppdragit åt styrelsen att i samråd med bränslekommissionen vid den tidpunkt efter den 1 juli 1945, som kunde befinnas lämplig, övertaga och därefter handhava den av gengasbyrån bedrivna tekniskt-profylaktiska verksamheten på gengasens område. I och med avvecklingen av krisorganisationen bleve det således en uppgift för den ordinarie statsförvaltningen att omhändertaga den av bränslekommissionens gengasbyrå bedrivna tekniskt-profylaktiska verksamheten. Denna syntes därför från och med ingången av budgetåret 1946/47 helt böra återgå till yrkesinspektionen eller det organ, som kunde komma att övertaga dess verksamhet.

Under angivna förutsättningar har styrelsen icke funnit anledning att för sin del beräkna något särskilt anslagsbelopp för tekniskt-profylaktisk verksamhet för nästa budgetår.

Styrelsen övergår härefter till frågan om fortbeståndet av gengasklinikerna och undersökningsstationerna. Med hänsyn bland annat till den förut åberopade nedgående besöksfrekvensen av gengasskada borde enligt styrelsens mening någon av statsmedel understödd verksamhet utöver den nuvarande icke nu böra komma i fråga. Endast i sådana fall, där särskilda skäl kunde anföras, borde man under den närmaste framtiden taga under övervägande att upprätta gengasklinik eller undersökningsstation å ort, där sådan nu ej finnes. Såsom styrelsen förut framhållit, finnes dock icke skäl att nu ifrågasätta nedläggande av verksamheten å de orter, där sådan nu förekomme. Styrelsen fortsätter.

Vad särskilt angår verksamheten i Stockholm synes det medicinalstyrelsen som om det i statligt regi bedrivna omhändertagandet av gengasskadade lämpligen borde koncentreras till ett av de statliga kroppssjukhusen, i första hand till karolinska sjukhuset och till den där sedan den 1 juli 1945 igång varande gengaskliniken. Detta motiveras först och främst därav, att ett statligt sjukhus lättare kunde stå hela rikets befolkning till tjänst än ett kommunalt. Vidare finnes vid karolinska sjukhuset all den expertis samlad, som erfordras vid undersökningen och behandlingen av gengasskada liksom vid flertalet andra yrkessjukdomar. Ytterligare skulle den fördelen föreligga, att ett — för all yrkesmedicin nödvändigt — intimt samarbete där lätt kan åvägabringas mellan gengaskliniken och det närbelägna statliga organet för yrkeshygieniska undersökningar, den yrkeshygieniska avdelningen vid statens institut för folkhälsan. Ett dylikt samarbete har redan etablerats och man synes, i enlighet med vad som från institutets styrelse helt nyligen föreslagits, kunna förutse, att det ytterligare befästes. Slutligen vill styrelsen framhålla de stora fördelar från undervisningssynpunkt, som skulle vinnas om ett universitetssjukhus bleve centrum för yrkesmedicinsk verksamhet.

Bortsett från den undersökning och behandling, som kommer vårdsökande eller inremitterade patienter till del vid nyssnämnda riksklinik, torde enligt medicinalstyrelsens mening vården av gengasskadade liksom av andra utav yrkessjukdomar lidande tills vidare böra ankomma på landstingen respektive de städer, som ej ingå i landsting. För detta ändamål skulle således de allmänna sjukhusen stå till tjänst. Med hänsyn till det riksintresse, som föreligger för en rationell vård av medborgare, vilka genom sitt för landet gagnande yrkesarbete drabbas av sjukdom, torde det emellertid vara berättigat, att staten lämnar visst bidrag även till sådan, av annan huvudman bedriven vård. Vad särskilt beträffar gengasskador föreligger dessutom ännu alltjämt ett riksintresse av att vissa för hela landet värdefulla iakttagelser göras och vinna erforderligt beaktande. Medicinalstyrelsen har i skrivelse den 21 februari 1944 till Konungen framhållit att skäl tala för att staten ekonomiskt stöder verksamheten vid undersöknings- och behandlingsstationer för gengasskadade och detta såväl med hänsyn till gengasskadornas betydelse såsom yrkessjukdom som framför allt till angelägenheten av att få forskningsverksamheten beträffande dessa skador lagd på en bredare bas. Styrelsen anser det alltjämt motiverat att från statens sida påyrka fortsatt verksamhet vid ett antal gegasstationer i landet och att detta uppmuntras genom fortsatt statsunderstöd.

Hittills ha sådana stationer upprättats endast i Örebro och Uppsala. Såsom ovan framhållits synes det styrelsen önskligt att verksamheten vid dessa fortsätter. I vad mån ytterligare stationer skola upprättas bör bli beroende på särskild prövning från fall till fall. Det har från visst håll uttalats farhågor för att gengaskliniken vid karolinska sjukhuset åtminstone med nuvarande storlek icke skulle hava tillräcklig kapacitet för att tillgodose behovet i Stockholm och dess omnejd. Tillräcklig erfarenhet härom torde för närvarande icke föreligga, men det synes styrelsen angeläget, att icke äventyra verksamheten på området genom att uteslutande ställa karolinska sjukhuset till de vårdsökandes förfogande. Det synes därför styrelsen ändamålsenligt, att Stockholms stad fortfarande uppehåller verksamheten vid den kommunala gengaskliniken å Sabbatsbergs sjukhus, och styrelsen finner befogat, att denna klinik liksom övriga av landsting eller av städer utanför landsting drivna undersöknings- och behandlingsstationer för gengasskadade får åtnjuta statsbidrag.

Det nu anförda talade enligt styrelsens mening för att staten ställde medel till förfogande *dels* för en central gengasklinik vid karolinska sjukhuset *dels ock* till bidrag åt undersökningsstationer för vård av gengasskadade i Örebro, Uppsala och Stockholm (Sabbatsbergs sjukhus). För den händelse det under budgetåret skulle framläggas godtagbara skäl för upprättande av ytterligare sådana stationer, syntes vidare anslag till statsbidrag jämväl för dessa böra reserveras, förslagsvis för fem lokala undersöknings- och behandlingsstationer för gengasskadade.

I anslutning härtill framhåller styrelsen fortsättningsvis följande.

Gengasförgiftningen är endast en av de många yrkessjukdomar, som hota yrkesmannens hälsa. Även om gengasproblemet under de senare åren kommit att framstå i särskild belysning såsom en speciellt farlig faktor, bör dess administrativa och ekonomiska omhändertagande i vårt land icke utbytas ur sammanhanget av övriga yrkessjukdomar. I det följande, när gengasskadornas frekvens sjunker, blir detta ännu påtagligare.

Mot denna bakgrund synes det medicinalstyrelsen angeläget att hela frågan om yrkessjukdomarnas medicinska vård nu upptages till granskning. Styrelsen har därför i samarbete med styrelsen för statens institut för folkhälsan inlett ett utredningsarbete rörande de lämpliga formerna för bedrivandet av sådan vård. Därvid komma utredningsmännen att söka kontakt även med andra av frågan berörda myndigheter och sammanslutningar. Denna utredning, som senare måste kompletteras med ekonomiska, administrativa och sociala synpunkter, kommer givetvis att kräva viss tid. Då det emellertid redan nu är angeläget att vårdmöjligheterna för yrkessjuka i vissa hänseenden förbättras, vill styrelsen peka på de möjligheter till mera specialiserad undersökning och behandling, som erbjudas vid gengasklinikerna och undersökningsstationerna. I den mån med en sjunkande gengasskadefrekvens dessas kapacitet icke tages helt i anspråk för sitt ursprungliga ändamål, synes det lämpligt att de till undersökning och behandling få mottaga även andra lämpliga fall av yrkessjukdom.

Beträffande statens ifrågakommande bidrag till förevarande gengasklinikers och undersökningsstationers fortsatta drift under nästa budgetår upplyser styrelsen inledningsvis, att enligt styrelsen tillhandakomna uppgifter avlöningarna för den vid gengaskliniken vid karolinska sjukhuset anställda personalen under första hälften av innevarande budgetår uppgått till i genomsnitt 4 653 kronor för månad. Med hänsyn härtill beräknar styrelsen statens kostnader för arvoden till läkare och annan personal vid kliniken till omkring 56 000 kronor. För omkostnaderna vid kliniken föreslås anvisande av samma belopp, som utgår för innevarande budgetår, eller 3 000 kronor.

Till driften vid lokala undersöknings- och behandlingsstationer för gengasskadade finner styrelsen anslag böra för nästa budgetår beräknas till åtta stationer med 9 000 kronor för envar av dessa eller tillhoppa 72 000 kronor.

Till utbildningskurser för blivande gengasläkare föreslår styrelsen oförändrat anslag med 8 500 kronor. Beträffande dispositionen av denna anslagspost förordar styrelsen, att medel därav disponeras

även för rese- och traktamentsersättningar åt enskilda läkare, vilka såsom auskultanter följa arbetet vid lämpliga institutioner i Stockholm. Styrelsen anser vidare önskvärt att ett kompendium, utarbetat på grundval av kurserna för blivande gengasläkare år 1943, finge utgivnas med anlitande av medel från denna anslagspost.

Styrelsen erinrar härefter om att Kungl. Maj:t genom beslut den 9 november 1945 i anledning av en av styrelsen gjord framställning bemyndigat styrelsen att av förevarande anslag för innevarande budgetår taga i anspråk, utöver tidigare anvisade medel, ett belopp av högst 49 770 kronor för utförande av vissa undersökningar rörande förgiftningsfaran vid anläggningar för stationär gengasdrift m. m. Behov av ytterligare anslag till sådana förskningsuppgifter i vad avsåge budgetåret 1946/47 hade under hand anmälts till medicinalstyrelsen. I avbidan på närmare beräkningar rörande kostnaderna och planläggning av dylika undersökningar föreslår styrelsen, att anslag för hithörande ändamål beräknas preliminärt med 35 000 kronor för budgetåret 1946/47.

Slutligen förklarar sig styrelsen förutsätta, att, därest icke på annat sätt den genom beslut av Kungl. Maj:t den 9 november 1945 medgivna personalförstärkningen å medicinalstyrelsens hälsovårdsbyrå (en sekreterare och ett kanslibitråde) med uppgift bland annat att utföra för gengasforskningsrådets verksamhet erforderliga kansligöromål bibehölles, Kungl. Maj:t måtte medgiva medicinalstyrelsen att härför disponera erforderligt belopp av den i medicinalstyrelsens avlöningsstat för budgetåret 1946/47 ingående anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal.

I enlighet med det anförda har medicinalstyrelsen beräknat medelsbehovet till ifrågavarande ändamål för nästa budgetår till (3 000 + 56 000 + 3 000 + 72 000 + 8 500 + 35 000) 177 500 kronor eller i avrundat tal 177 000 kronor.

Yttranden.

Över medicinalstyrelsens nu redovisade framställning ha efter remiss yttranden avgivits av statskontoret, riksförsäkringsanstalten och statens institut för folkhälsan.

Statskontoret tillstyrker, att statsmedel i begärd utsträckning beräknas för uppehållande av driften vid gengaskliniken vid karolinska sjukhuset men betonar att utvecklingen på området icke torde utesluta, att en nedskärning av dess verksamhet kunde komma till stånd under nästa budgetår. Däremot motsätter sig statskontoret anvisande av bidrag till av landsting och städer i egen regi bedriven sjukvård av gengasskadade samt till särskild kursverksamhet för gengasläkare. Medicinalstyrelsens personalbehov för gengasverksamheten anser statskontoret böra prövas i samband med styrelsens avlöningsanslag för budgetåret 1946/47. Om beräkningen av medel till undersökningar rörande förgiftningsfaran vid anläggningar för stationär gengasdrift förklarar sig statskontoret sakna anledning till uttalande i förevarande sammanhang.

Riksförsäkringsanstalten tillstyrker medicinalstyrelsens förslag i vad det samma avser gengasforskningsrådets verksamhet under nästkommande budgetår och den fortsatta verksamheten vid gengasklinikerna och undersökningsstationerna för vård av gengasskadade. I likhet med medicinalstyrelsen förklarar sig anstalten vidare anse, att den tekniskt-profylaktiska verksamhet på hithörande område, som handhafs av bränslekommissionens gengasbyrå och som huvudsakligen består i fordonskontroll, efter byråns avveckling bör ankomma på yrkesinspektionen och dess chefsmyndighet. I samband härmed anmärker emellertid anstalten, att en sådan anordning syntes böra föranleda en förstärkning av anstaltens och yrkesinspektionens personal.

Styrelsen för statens institut för folkhälsan förklarar sig icke ha något att erinra mot medicinalstyrelsens förslag.

Departementschefen.

Sedan tillgången på flytande bränslen numera åter blivit fri, har användningen av gengasdrift hastigt nedgått. Denna utveckling, som återspeglar sig i en successiv minskning under senare delen av 1945 av antalet nytillkomna fall av gengasförgiftning, synes också möjliggöra en väsentlig besparing av medicinalstyrelsens förevarande förslag till anslagsberäkning för nästa budgetår.

Vad först angår frågan om den fortsatta verksamheten vid den under föregående år inrättade gengaskliniken vid karolinska sjukhuset, vilken avsetts såsom en för hela landet gemensam central för undervisning, behandling och forskning rörande förgiftningsfaran vid gengasdrift, delar jag myndigheternas mening, att medel för fortsatt drift av nämnda klinik böra beräknas under ifrågavarande anslag. Då det emellertid för närvarande icke är möjligt att bedöma, huruvida behov av kliniken kan komma att föreligga under hela budgetåret 1946/47, har jag ansett försiktigheten bjuda, att medel för den fortsatta verksamheten tills vidare anvisas endast för en del av budgetåret, förslagsvis sex månader av detsamma. Till arvoden åt läkare och övrig personal vid kliniken torde därvid, på grundval av belastningssiffrorna från föregående budgetår, böra beräknas ett belopp av 4 700 kronor för månad eller sålunda för sex månader 28 200 kronor. Jag har därvid räknat med full sysselsättning för den nu anställda personalen men förutsätter, att medicinalstyrelsen och sjukhusdirektionen komma att beakta de möjligheter till minskning av personalen, vartill förändrade förhållanden kunna giva anledning. Till täckande av uppkommande vikariatsersättningar i anledning av semester torde förslagsvis böra beräknas ett belopp av 4 000 kronor. För materiel och diverse omkostnader räknar jag med ett belopp av 1 500 kronor. Skulle emellertid förhållandena påfordra, att verksamheten vid kliniken upprätthålles under längre tid än som ligger till grund för mina kostnadsberäkningar, torde Kungl. Maj:t få förutsättas äga möjlighet att med anlitan av förevarande anslag besluta om den medelsanvisning, som kan bli erforderlig för verksamhetens fortsatta bedrivande under budgetåret.

Beträffande härefter medicinalstyrelsens förslag att staten jämväl under nästa budgetår skall lämna bidrag till den vård av gengasskadade, som kan komma att lämnas av landsting och städer, som icke deltaga i landsting, vill jag erinra om att värden av gengasskadade liksom av andra yrkessjuka i princip ankommer på nämnda huvudmän. Att denna princip i viss mån frångicks under kriget, berodde på att gengasförgiftningen visade sig vara en synnerligen allvarlig yrkessjukdom med mycket stor frekvens och att härigenom ett nytt sjukvårdsproblem uppkom, vilket påfordrade en snabb lösning. I dagens situation föreligga emellertid icke samma skäl att särskilja gengasskador från andra yrkessjukdomar. Jag anser mig därför icke böra förorda, att medel beräknas för ifrågavarande lokala sjukvårdsverksamhet, vilken för närvarande bedrivs endast vid den kommunala gengaskliniken i Stockholm (Sabbatsbergs sjukhus) och de båda undersökningsstationerna i Uppsala och Örebro. Därest emellertid, mot förmodan, behov jämväl under det kommande budgetåret skulle befinnas föreligga att understödja ifrågavarande verksamhet, torde Kungl. Maj:t böra äga möjlighet att, på grundval av i varje särskilt fall gjord utredning, bevilja statsbidrag till driften av dylika gengaskliniker. Statsbidrag bör i sådant fall givetvis icke lämnas till högre belopp än som kunnat utgå enligt hittills tillämpade, i propositionen nr 256/1944 angivna grunder.

Behovet av att anordna ytterligare utbildningskurser för blivande gengasläkare synes tveksamt. Jag kan därför icke biträda medicinalstyrelsens förslag om beräkning av medel för detta ändamål.

Den centrala ledningen av den medicinska forskningsverksamhet på området, som tills vidare bör fortsättas med uppgift bl. a. att samla och bearbeta de under krisåren vunna erfarenheterna, bör alltjämt handhas av statens gengasforskningsråd. För ersättningar till ledamöter i rådet torde böra avses ett belopp av 3 000 kronor. Viss förstärkning av medicinalstyrelsens hälsovårdsbyrå, bland annat för utförande av kansligöromål åt rådet, påkallas sålunda även under nästa budgetår. Frågan om härför erforderlig medelsanvisning anmäler jag i samband med proposition denna dag angående anslag till medicinalstyrelsen: avlöningar m. m.

Medicinalstyrelsen har vidare anmält behov av medel för nästa budgetår till bestridandet av uppkommande kostnader för vissa under nästa budgetår planerade undersökningar rörande förgiftningsfaran vid anläggningar för stationär gengasdrift m. m. Då någon närmare utredning rörande behovet och omfattningen av berörda undersökningar icke förebragts, anser jag mig icke nu böra beräkna medel därför. I den mån emellertid framdeles behov skulle befinnas föreligga av undersökningar av ifrågasatt art, torde Kungl. Maj:t böra äga möjlighet att anlita förevarande anslag.

Till frågan om den framtida ledningen och organisationen av den hittills bedrivna tekniskt-profylaktiska verksamheten torde ställning böra tagas först i samband med prövningen av det förslag till ny arbetarskyddsorganisation, vilket är under utarbetande av 1938 års arbetarskyddskommitté. Jag

delar medicinalstyrelsens mening, att medel för detta ändamål icke böra beräknas i förevarande sammanhang.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat skulle medelsbehovet till åtgärder i anledning av förgiftningsfaran vid gengasdrift för nästa budgetår uppgå till (28 200 + 4 000 + 1 500 + 3 000) 36 700 kronor eller i avrundat tal 37 000 kronor.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Åtgärder i anledning av förgiftningsfaran vid gengasdrift för budgetåret 1946/47 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av . . . . kronor 37 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtats till riksdagen.

Ur protokollet:

Bengt Söderqvist.